

Književne novosti

Janka Kersnika „Zbrani spisi“, uredil dr. Ivan Prijatelj. Zvezek IV., sešitek I. in II. V Ljubljani 1905. Založil L. Schwentner. Cena: broš. K 5, po pošti K 5-20; eleg. v plätno vez. K 6, v polfrancoski vezbi K 7, po pošti 30 h več. — Ta zvezek prinaša na 333 straneh novelo „Gospod Janez“, „Kmetijske slike“, „Humoreske“ in „Povesti za ljudstvo“. Janka Kersnika zbrani spisi so prelepo velikonočno darilo in zato smo uverjeni, da bode naše občinstvo baš zdaj pridno segalo po njih.

Janez Trdina: Zbranih spisov druga knjiga. — Pri Schwentnerju v Ljubljani. — Druga knjiga zbranih spisov Janeza Trdine prinaša Verske bajke in Bajk in povesti prvi del. — Po pravici je postavil Trdina verske bajke na čelo svojim povestim o Gorjancih; boljšega uvoda bi jim ne bil mogel napisati. Junak „Bajk in povesti“ je slovenski narod; v verskih bajkah nam ga je Trdina predstavil, pokazal nam ga v tako čistem ogledalu, da mu vidimo v dno duše in razumemo vsako njegovo besedo in kretnjo, razumemo iz njegovega značaja njegovo življenje in njegovo preteklost. Lahkovernost in nezaupnost, praznoverje in dvomljivost, zabavljivost in hlapčevska ponižnost, vse te nasprotujoče si lastnosti so spojene v harmonično celoto, a krona te lepe celote je vesela in brezskrbna lahkotnost, ki jo izpričuje Dolenjec, ta najjimenitnejši predstavnik slovenskega naroda, na obrazu in v kretnji, v jeziku in slogu. Trdina pripoveduje: „Vera v nadčloveško oblast cerkvenih predstojnikov je ostala skoraj neomajana, to seve, kolikor to dovoljuje prirojena nezaupnost in zabavljivost, ki sta v dolenskem značaju ravno tako globoko ukoreninjeni kakor lahkovernost in praznoverje.“ — V neki duhovniji so župljani sovražili svojega župnika, ker jih ni varoval toče in so ga tožili škofu, kako da je nemaren za božjo službo. Župan je bil nanj posebno hud, a ko ga vpraša Trdina pozneje, kako da so se z gospodom spet z bogali, se mu nasmeje in veli: „E, kaj čete, mi kmetje imamo že to neumno vero...“ To je prav tista vesela in dvomeča vera kakor Trdinova, ko zavzdihne nekoč: „O, coprnice so res na svetu, Bog hotel, da bi tako ne bile!“ In jaz sem takih misli, da je resnoba v teh Trdinovih besedah prav tako velika kakor v naslednjih: „Jaz sem omenil samo tiste vraže, katere v gostem duševnem mraku blodeči Dolenjec izpeljuje iz nerazumljenih nauk in ustanov krščanske vere.“ Bistri Dolenjec si je usvojil tiste nauke, ki so mu prijali po svoji poeziji, ali ki so bili sorodni njegovim ajdovskim spominom, in jih je prikrojil po svoje, tako da se je včasih iz dogme porodila najlepša poezija. Vso drugo dogmatsko brkljarijo je pač spoštoval, kakor je bilo potreba, ali tuja mu je ostala za zmerom, ker ni bila sorodna njegovemu veselemu in odkritemu značaju. Najlepše pa se kaže dolenski in pristno slovenski značaj v načinu, kako je pretil dušečo, tesnobno katoliško mistiko v čisto, ljubeznivo poezijo. Poglobil je dogmo, učlovečil jo je. Kako veličasten simbolizem je v bajki o rojstvu prvega človeka, ustvarjenega iz božjega potu! In v drugi bajki: „Bog se je ločil od svojega trupla in se preselil v nebesa. Truplo pa je na zemlji zgnilo in se izpremenilo v rodovito prst.“ Spoštovanje narodovo do cerkvene vere je samo zunanje, priučeno in vtepeno. V njegovem praznoverju, v njegovih pripovedkah, ohranjenih od roda do roda, se kaže njegovo